

якому концентрується пропозиція капіталів, які шукають постійного розміщення» [2, с. 39].

Саме наявність фінансових бірж є свідченням монополізації та концентрації капіталів – однієї із характерних ознак розвитку капіталістичних відносин на Надніпрянщині на межі XIX та XX ст. На думку Туган–Барановського, «завдяки фондовій біржі стало можливим злиття великої кількості незначних капіталів у гігантські скупчення, які вимагаються умовами капіталістичного господарства» [2, с. 39]. При цьому, чим швидше йде накопичення капіталу, тим важливішою стає фондова біржа у загальному устрої капіталістичного суспільства» [2, с. 39].

Таким чином, Другий том «Банкової енциклопедії» дає змогу виявити характерні ознаки розвитку біржової справи у Надніпрянській Україні у досліджуваній період. Аналізуючи статті, розміщені у виданні, можна дійти до висновку, що наприкінці XIX – на початку XX ст. головними факторами, які впливали на діяльність українських біржових установ були незначні об'єми торгівлі, консервативна фінансова політика царського уряду, а також процес концентрації виробництва та капіталів. Усі ці явища стали причиною того, що біржова справа знаходилася у досить важкому стані. За рівнем продажу товарів, обороту капіталів, біржові установи Надніпрянської України значно поступалися, як Петербургській біржі, так і аналогічним закладам Західної Європи. Подальше дослідження джерел з історії біржової справи наприкінці XIX – на початку XX ст. здійснюватиметься у наступних наукових статтях.

Список використаних джерел

1. Кардашев В. П. Фондовые биржи в России / В. П. Кардашев // Банковая Энциклопедия. Том II. Биржа. История и современная организация фондовых бирж на Западе и в России. Биржевые сделки. Биржи и война / под ред. Л. Н. Яснопольского. – К.: Издательство Банковой энциклопедии, 1917. – 427 с.
2. Туган–Барановский М. И. Значение биржи в современном хозяйственном строе / М. И. Туган–Барановский // Там само.
3. Яснопольский Л. Н. Предисловие / Л. Н. Яснопольский // Там само.

References

1. Kardashev V. P. Fondovye birzhi v Rossii / V. P. Kardashev // Bankovaja Jenciklopedija. Tom II. Birzha. Istorija i sovremennaja organizacija fondovyh birzh na Zapade i v Rossii. Birzhevyje sdelki. Birzhi i vojna / pod red. L. N. Jasnopol'skogo. – K.: Izdatel'stvo Bankovoj jenciklopedii, 1917. – 427 s.
2. Tugan–Baranovskij M. I. Znachenie birzhi v sovremennom hozjajstvennom stroe / M. I. Tugan–Baranovskij // Tam samo.
3. Jasnopol'skij L. N. Predislovie / L. N. Jasnopol'skij // Tam samo.

Altukhov O. A., postgraduate student, Assistant Professor, Department of World History and International Relations, Lugansk National Taras Shevchenko University (Ukraine, Starobilsk), alex.an.altukhov@gmail.com

Banking Encyclopedia of 1917 as a source of the history of the development of Ukrainian stock exchange in the late nineteenth and early twentieth century

The article deals with Banking Encyclopedia of 1917 as the leading source on the history of banking development in the late nineteenth and early twentieth century. All articles in this edition were devoted to the study of stock trading in the leading countries, the Russian Empire and the Ukrainian lands. The co-authors of the publication were leading economists and lawyers, in particular A. N. Antsyferov, G. V. Afanasyev, H. A. Baranovsky, M. N. Bogolepov, E. V. Vanshtein, I. M. Goldstein, N. C. Dobrokhotoy, V. Ya. Zhelezov, A. M. Lazarev, D. N. Levin, E. S. Lurie, P. P. Migulin, N. D. Silin, P. B. Struve, M. P. Tugan–Baranovsky and others.

Analyzing the articles of the publication, the author came to a conclusion, that the main factors influencing the activities of Ukrainian stock exchanges in the late nineteenth – early twentieth century were insignificant volumes of trade, conservative financial policies of the tsarist government, as well as the process of concentration of production and capital. All these phenomena have become the reason that the stock market was in a rather difficult condition.

Keywords: Banking Encyclopedia, stock exchange, L. M. Yasnopolsky, V. P. Kardashev, M. P. Tugan–Baranovsky, Nadnepryansky Ukraine.

* * *

УДК 94:070:39(=161.2)(71)(73)«1914/1921»

Телегуз І. О.,

кандидат історичних наук, доцент, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), irina_teleгуz@ukr.net

Мереґ А. В.,

студентка, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), anastasiamegei@ukr.net

УКРАЇНЦІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ НА СТОРІНКАХ ДІАСПОРНОЇ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ КАНАДИ ТА США

Досліджується роль періодичних видань у суспільно–культурному та національно–політичному житті українських емігрантів. Основна увага акцентується на дослідженні діяльності «Канадійського фермера» та «Свободи» у період Першої світової війни та Української революції 1917–1921 рр. Зосереджено увагу на розкритті змісту опублікованих матеріалів видань. Простежується ставлення української спільноти США і Канади до подій на території України.

Ключові слова: Канада, США, українська діаспора, українська преса, Українська революція.

Вивчення діяльності українських емігрантів за кордоном залишається актуальним завданням історичної науки, оскільки охоплює широке коло проблем розвитку української спільноти за межами рідної землі. Одним з напрямків є дослідження особливостей видавничої діяльності українських канадців й американців, як відображення інформаційного середовища в якому вони проживали, так і ставлення до подій на етнічних українських землях, зокрема в роки Першої світової війни та Української революції 1917–1921 рр.

До теми української преси на американському континенті зверталися як українські, так і закордонні дослідники. Багато цінної інформації можна почерпнути із праць таких авторів, як М. Боровик [1], А. Животко [3], М. Марунчак [6; 7]. Окремі аспекти розвитку періодичної преси та висвітлення на її сторінках проблем українців в еміграції розкривають у публікаціях сучасні науковці, зокрема, Ю. Сливка [13], Н. Трохим [14], А. Фігус–Ралько [20], О. Дзвінчук [2].

Мета дослідження – проаналізувати висвітлення ставлення української діаспори до подій Першої світової війни та Української революції 1917–1921 рр. на сторінках української періодичної преси в Канаді та США.

Преса української діаспори Канади і США мала великий вплив на збереження національної ідентичності на чужині та формування національно–патріотичної думки. Вона виступала невід'ємною складовою суспільного життя української спільноти. Українські періодичні видання виконували важливу соціальну

функцію. З одного боку вони заповняють постійний широкий контакт між українцями в діаспорі, а з другого – унеможливають публічну дискусію над поточними проблемами українського політичного, культурного, господарського і наукового життя [1, с. 78].

Українське друкарство на американському континенті засновували звичайні люди, які не мали видавничого і журналістського досвіду. Зазвичай це були молоді вчителі – вихідці з України. Українські поселенці-піонери сприяли видавничій справі на теренах Канади. Часописом першої української еміграції став тижневик «Свобода». Хоч тижневик цей виходив у США, але з 1894 р. в тижневику з'явилися перші замітки з життя українців у Канаді. З 1896 р. на сторінках «Свободи» функціонувала постійна шпальта «Канадійська Русь» [7, с. 18]. «Свобода» стала на американському континенті речником соборницької ідеї українського народу. З особливою пильністю стежила «Свобода» за тим, щоб український емігрант не втратив духовного зв'язку з країною і народом свого походження. У цьому вона гідно продовжувала традицію української преси на рідних землях [1, с. 85].

Часопис «Свобода» – одна з провідних газет ХХ ст., яка видавалася в США, але її можна було прочитати в Канаді, Польщі та інших країнах, де проживали українці, а іноді випуски газети поширювали на українські землі. Зміст газети мав наступні рубрики: Старокраєві вісті, Американські вісті, окремий розділ носив назву Всячина, різноманітні Дописи, дрібні оголошення, лікарська поміч. На сторінках часопису вміщувалися публікації, в яких містився заклик до передплати часопису: «Родимці! Вашим обов'язком є передплатувати і поширяти між знайомими свою рідну газету на чужині – «Свободу» або «В кожній українській хаті повинна знаходитись часопис «Свобода» [12]. Тобто, інформація на сторінках цього видання стосувалася як життя українців в еміграції, так і не оминала увагою події на рідних землях. Тож цілком зрозуміло, що перебіг подій Першої світової війни та Української революції знаходили місце у висвітленні еміграційної періодики.

Газета друкувала матеріали, що надходили з України. Проаналізувавши окремі випуски «Свободи», можна зауважити, що редакція періодично отримувала окремі випуски видань з України. Наприклад, редакційний комітет часопису на сторінках грудневого випуску 1917 р. повідомляв, що редакція «Свободи» отримала наступні часописи: «Театральні вісті» (Ч.7–8, з Києва) і «Зоря» (чч.10–11 і 12–13, Херсонщина) [9]. До січневого випуску 1918 р. редакції «Свободи» надійшли часописи: київська «Нова Рада» (чч.156, 174 та 178), уманська «Вільна Україна» (Ч.20) [12].

Великий масив інформації надходив у листах від українців. Редакція «Свободи» розмістила на сторінках грудневого випуску 1917 р. лист одного українця: «Хвальна Редакціє. Прошу помістити моє «Щире слово» у Ваш цінний часопис. Може воно пробудить наших людей зі сну і вони візьмуться до праці щиріше ніж дотепер. Надсилаю також передплату для українця з Росії, який познайомився зі мною. Я дав йому пару чисел «Свободи», він зацікавився нею і хоче передплатити часопис на пів року [9]. Небайдуже ставлення українських мігрантів відображалось не тільки публікаціями на сторінках газет, а й реальною фінансовою допомогою

своїм землякам. Наприклад, Центральна Рада отримала 100 000 карбованців з Нью-Йорка від Української Ради в Америці для галицьких і буковинських виселенців і «Свобода» публікувала дискусії, які розгорталися на засіданні Малої Ради про передачу цих коштів Комітетові допомоги переселенцям [9].

На початку ХХ ст. українські канадці також заснували перші друковані органи: «Канадійський Фармер» (1903), «Слово» (1904), «Православ'є» (1905), «Ранок» (1906), «Червоний Прапор» (1907), «Робочий Народ» (1909), «Свідок Правди» (1909), «Український Голос» (1910), «Канадійський русин» (1911), «Хата» (1911), «Наша Сила» (1912), «Новий Край» (1912), «Канадійські Вісті» (1913) та ін. На теренах Канади видавалися і прокомуністичні газети, одна із них «Українські робітничі вісті» (1919) [1, с. 90].

Українські часописи початку ХХ ст. висвітлювали релігійне життя української громади в Канаді. У 1906 р. у Вінніпезі побачив світ часопис «Ранок» («Канадійський Ранок»). Видавала його канадійська пресвітеріянська церква. У 1920 р. «Ранок» об'єднався з газетою методистської церкви «Канадієць» і відтоді виходить під назвою «Канадійський Ранок». Часопис присвячений поширенню євангельсько-християнської думки і освіти. У 1905 р. почав друкуватися часопис «Православ'є» у Вінніпезі, а у 1909 р. «Свідок Правди» – релігійно-народний часопис (баптистів) у Торонто. «Канадійський Русин» – друкований орган українців греко-католиків, почав виходити у Вінніпезі в травні 1911 р. Релігійний місячник для українців греко-католиків – «Нива», почав виходити у Вінніпезі у 1920 р.

Газета «Канадійський Фармер» виходила за фінансової допомоги Ліберальної партії, яка бажала інформувати українців про свій суспільно-політичний напрям і цим притягнути їх до себе та здобути їх симпатії. В українській політиці часопис був незалежним і підтримував Українську Національну Раду [1, с. 90–94]. У 1915 році «Канадійський Фармер» мав уже 7 тисяч передплатників і дотримувався в різні часи більш чи менш проліберального напрямку.

У 1904 році у Вінніпезі з'явився другий український часопис «Слово», який виступав друкованим органом консервативної партії [1, с. 94]. Якщо «Канадійський Фармер» мав підтримку незалежної Грецької Церкви, то «Слово» підтримували греко-католики та православні. Ці два часописи постійно конфліктували між собою з перемогою першого [8, с. 246].

У 1907 р. починає друкуватися тижневик Соціалістичної партії Канади «Червоний Прапор» у Вінніпезі. Часопис видавали українські соціалістично-народовці. Своє завдання редакція з'ясовує так: «Наша газета ставить собі завданням розв'язання та оборону інтересів робочої класи й ідейне керівництво нею» [1, с. 94].

«Робочий Народ» – друкований орган Української Соціал-Демократичної партії, який виходив у Вінніпезі протягом 1908–1918 рр. Наприкінці Першої світової війни, 28 вересня 1918 р. канадський уряд заборонив друкування часопису разом з іншими соціалістичними газетами [4, с. 134]. Починаючи з 26 грудня 1917 р. «Робочий Народ» помістив на своїх сторінках статтю В. І. Леніна «Політичні партії в Росії», яка внесла потрібну ясність для читачів газети і широких кіл

канадських українців і допомогла краще орієнтуватися в лабіринті подій в Росії і в Україні» [1, с. 100].

Самостійницький рух заснував часопис «Український Голос» 1910 р. Часопис ставив собі за мету боронити інтереси Українського народу та допомагати йому підноситись на вищий рівень економічного та загальнокультурного розвитку. До 1917 р. видання було відоме і в Україні, а в часи організації української держави редакція часопису отримувала з України статті та листи з інформацією про ситуацію на Батьківщині. Від самого початку існування «Українського Голосу», періодичне видання поповнював чималий масив публікацій, які надходили з американських, європейських та канадських газет. Вибух світової війни 1914 р. припинив всі зв'язки із Старим Краєм [4, с. 136].

Слід зауважити, що у зазначений період у Канаді видавалися не періодично, дуже коротко або виходили лише один раз такі часописи – «Нова Громада» (1911, Едмонтон), «Рільник» (1913, Оттава), «Робітниче Слово» (1917, Торонто), «Заморський Вісник» (1920, Торонто) та ін. На жаль, про вище вказану періодику немає докладної інформації, а є лише згадка про те, що вона існувала [4, с. 138].

Основною метою україномовних видань діаспори з початку Першої світової війни, крім інформування про буденні проблеми українців Канади, стали повідомлення про події в Україні. Помітне місце на сторінках періодичних видань посідають публікації, що віддзеркалюють ставлення українських канадців до ситуації на території рідної землі. Українці Канади не стояли осторонь подій, які відбувалися на Батьківщині, а намагалися підтримати і допомогти. На сторінках «Українського Голосу» в 1917 р. містилася інформація про мітинг Аматорського кружка Українського Товариства ім. Т. Шевченка в Торонто. Як свідчать статті цієї газети, учасники прийшли до рішення заснувати «Фонд Помочи Україні». «Сим докажемо, що ми любимо свій народ, бажаємо волі, свободи, добробуту Україні; сим поможемо завести демократичний лад, рівність, справедливість і братерство, і поможемо нашим братам в труднім положеню довести діло до кінця, а тим самим поможемо і собі самим» [16]. Емігранти любили свою батьківщину, були небайдужі до долі України і прагнули підтримувати зв'язок з нею.

Тогочасна періодика містила підрозділи – старокраєві вісті та вісті з України, де друкувалися матеріали про ситуацію з різних куточків Батьківщини. Найбільше місце на сторінках періодичних видань 1917–1921 рр. відводилося висвітленню питань Української революції, проголошенню радянської влади, складність становища України у боротьбі за збереження державної незалежності, зокрема внутрішньої і зовнішньої політики Західно-Української Народної Республіки, радянсько-польської війни, українському питанню на Паризькій мирній конференції. Сторінки «Свободи» поповнювали передруки з радянських газет, які давали «рожеву» інформацію для емігрантів. Те саме стосується і сторінок «Українського Голосу», на сторінках якого можна зустріти ось такі повідомлення: «У Петрограді тутешня преса приносить багато вістей про Росію, які в більшій частині противорічать, або таки мішають правду з нарешню придуманою неправдою, щоб публіка не могла виробити собі правдивого поняття про відносини з Росією. Про те,

що діється в Україні преса не згадує зовсім, або дає лиш короткі, неясні і тенденційні телеграми, джерелом яких є або Лондон, або Петроград» [17].

На увагу заслуговують газетні публікації, що відображали листи українців, які писали власне ставлення до революційних подій. До редакції «Українського Голосу» було надіслано лист з України. Цей лист є цікавий тим, що на відміну від звичайних газетних новинок, які подавали лише дуже поверхові і загальні вісті, то в цій листі, один із українців оповідав живим словом про зміни, які відбувалися в житті народу в Україні після приходу до влади Центральної Ради. Очевидець розповідав, що «наш великий український народ став свободніший на своїй землі ... з нашого народу впали вікові царські пута і Він вільний» [15]. Автор з захопленням писав, що «перший раз побачив наш Національний Прапор, котрий тепер гордиться і повіває по цілій любій Україні. Мої очі побачили тут портрет нашого славного поета, нашого славного віщуна, Тараса Шевченка. Цей портрет тепер всюди презентується, його ставлять вірні сини України» [15]. Це означало, що в Україні в період досліджуваного періоду активно відбувався процес відродження історичної пам'яті українського народу.

Українці Канади надавали матеріальну і політичну допомогу своїй рідній землі в часи визвольних змагань. В багатьох були записані в пам'яті виступи канадських представників у Парижі та Женеві у справі вольностей України [6, с. 110]. Тогочасна періодика містить періодичні публікації із закликами до жертвування грошей для допомоги рідному краєві.

Сторінки періодичної преси поповнювали листи родичів емігрантів з України, листи українців з різних куточків світу, інформація, яку відправляли з періодичної преси зарубіжних країн, інформація кореспондентів, які відвідували Україну. Делегати Українського Народного Комітету активно надавали інформацію американським газетам про повсюдну ситуацію в рідному краї, про працю і заходи українських мирових делегацій в Парижі та про хід подій в українській справі на мирній конференції. Багатьох українців, які інформували зарубіжну пресу про ситуацію на території України арештовували. На нашу думку, це і є однією з причин зменшення правдивої інформації, яка висвітлювалася на сторінках періодичної преси.

Наприклад, на сторінках «Свободи» містяться матеріали, які відображали інформацію, що за правління О. Ф. Керенського у петроградській тюрмі ув'язнили українського журналіста, студента київського університету – Володимира Степанківського, який був невтомним борцем за волю України. З політичних причин В. Степанківський, перед війною перебував у Лондоні. Він інформував англійську пресу про рух в Україні. З початку війни В. Степанківський переїхав до Швейцарії і в Лондоні став видавати часопис «Ді Україне» на англійській мові [11].

Довгий період українські емігранти в США використовували ту літературу, яку родичі друкували і присилали з Батьківщини: поезію, оповідання, повісті, наукові книжки. У січневому випуску «Свободи» зазначалося: «Оригінальним, канадським чи американським, були лише газети, тай то властиво лише хіба новинки та місцеві передовиці, бо все

инше було передруковане живцем зі старокраєвих часописів» [10]. У період війни зупинилася поставка газет і книг з України. Періодичні видання цього періоду поповнювалися оригінальними матеріалами. Канадійські та американські українці розпочали самостійно друкувати й книги. Зауважимо, що емігранти передруковували книги, котрі вже друкувалися в Україні, але імпортувати яких став неможливим через війну. Хоча, інколи деякі книги були оригінальними.

Українсько-канадські періодичні видання є цінним джерелом для сучасних дослідників у відображенні процесу становлення більшовицької влади на українських землях. На сторінках лютневого випуску «Українських робітничих вістей» 1920 р. зазначалося, що «нова влада видала до українського народу маніфест, в якому заявляла, що від сьогоднішнього дня Україна в братньому союзі з великою республікою російських совітів» [18]. Характерно, що подібні публікації газетної періодики надходили і з Нью-Йоркських «Українських Щоденних Вістей», які подавали наступні новини: «Кілька днів після заняття більшовиками Києва, сформувалося там радянське правительтво, в яке входять виключно українці – представники лівих есерів комуністів, і яке проголосило Українську Соціалістичну Республіку самостійною і зв'язаною лише тимчасово з совітською Росією, на ґрунті боротьби зі спільними ворогами: добровольцями (денікінцями), поляками і петлюрівцями» [19]. Професор Коваль, який перебував на службі в більшовиків розповідав про свої особисті враження щодо України, де він увесь час перебував на службі у більшовиків. На вступі свого доповіді проф. Коваль зазначив, що те, що еміграція довідується про стан речей в Україні, зовсім не відповідає дійсності [5]. Отже, дані, які надходили закордон не були достовірними, українська діаспора намагалася спостерігати та інформувати своїх читачів про перебіг подій на українських землях.

Отже, на сторінках періодичної преси українських емігрантів міститься багато інформації, яка відображала події Української революції 1917–1921 рр. в контексті перебігу подій Першої Світової війни. Періодична преса була орієнтована на широкий загал української спільноти США та Канади. Газети регулярно інформували громадськість українських канадців та американців про політичну боротьбу, соціально-економічне становище, діяльність радянської влади, стан української культури та становище України у період боротьби за державну незалежність. Сторінки періодичної преси поповнювали матеріали з листів родичів емігрантів з України, листи українців з різних куточків світу, інформація з періодичної преси зарубіжних країн, інформація кореспондентів, які відвідували Україну. Водночас, численні заклики про допомогу рідному краю, збирання фінансової підтримки свідчить про те, що перебіг військових і національно-визвольних подій в Україні займали вагомим місцем в інформаційному просторі українських мігрантів Канади і США.

Список використаних джерел

1. Боровик М. Українсько-канадська преса та її значення для української меншини в Канаді / М. Боровик. – Мюнхен, 1977. – 342 с.
2. Дзвінчук О. М. Часопис «Український Голос» (Вінніпег, Канада, 1910–1981 рр.): проблемно-тематичний та організаційний

аспекти: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій / О. М. Дзвінчук; Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут журналістики. – Київ, 2008. – 20 с.

3. Животко А. Історія української преси / А. Животко. – Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1989–1990. – 334 с.
4. Календар-альманах «Українського Голосу»: 1910–1960. – Вінніпег: Видавничка Спілка «Тризуб», 1960. – 288 с.
5. Канадійський фермер. – Вінніпег. – 1922, Ч.4. – С.1.
6. Марунчак М. Г. Історія українців Канади / М. Г. Марунчак. – Вінніпег: Українська вільна академія наук в Канаді, 1991. – 512 с.
7. Марунчак М. Студії до історії українців Канади / М. Марунчак. – Канада, 1968–1969. – Т.ІІІ. – 443 с.
8. Савчук С., Мулик Ю. Історія Української Греко-православної Церкви в Канаді. Т.2. Період відродження ідеї існування українських греко-православних церков в Канаді. – Вінніпег: Еллезія, 1985. – 784 с.
9. Свобода. – Джерзі Сіті, 1917. – Ч.154. – С.3.
10. Свобода. – Джерзі Сіті, 1918. – Ч.1. – С.2.
11. Свобода. – Джерзі Сіті, 1918. – Ч.7. – С.2.
12. Свобода. – Джерзі Сіті, 1918. – Ч.10. – С.5.
13. Сливка Ю. Суспільно-політичне життя українців Канади в дзеркалі західноукраїнської преси 20–30-ті роки // Українська еміграція: історія і сучасність / Ю. Сливка. – Львів, 1992. – С.140–153.
14. Трохим Н. Преса української еміграції 20–30-х рр. ХХ ст. На американському континенті: особливості предмета дослідження / Н. Трохим // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип.9. – Ч.1. – 250 с.
15. Український Голос. – Вінніпег, 1917. – Ч.26. – С.10.
16. Український Голос. – Вінніпег, 1917. – Ч.47. – С.6.
17. Український Голос. – Вінніпег, 1917. – Ч.48. – С.1.
18. Українські Робітничі Вісті. – Вінніпег, 1920. – Ч.7. – С.3.
19. Українські Робітничі Вісті. – Вінніпег, 1920. – Ч.9. – С.1.
20. Фігус-Ралько А. Українська Канада / А. Фігус-Ралько. – Вінніпег, 2003. – 184 с.

References

1. Borovyk M. Ukrai'ns'ko-kanads'ka presa ta ii' znachennja dlja ukrai'ns'koi' menshyny v Kanadi / M. Borovyk. – Mjunhen, 1977. – 342 s.
2. Dzvynchuk O. M. Chasopys «Ukrai'ns'kyj Golos» (Vinnipeg, Kanada, 1910–1981 rr.): problemno–tematychnyj ta organizacijnyj aspektj: avtoref. dys. ... kand. nauk iz soc. komunikacij / O. M. Dzvynchuk; Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet im. T. Shevchenka, Instytut zhurnalistyky. – Kyi'v, 2008. – 20 s.
3. Zhyvotko A. Istorija ukrai'ns'koi' presy / A. Zhyvotko. – Mjunhen: Ukrai'ns'kyj tehnicno–gospodars'kyj instytut, 1989–1990. – 334 s.
4. Kalendar–al'manah «Ukrai'ns'kogo Golosu»: 1910–1960. – Vinnipeg: Vydavnycha Spilka «Tryzub», 1960. – 288 s.
5. Kanadijskyj farmer. – Vinnipeg. – 1922, Ch.4. – S.1.
6. Marunchak M. G. Istorija ukrai'nciv Kanady / M. G. Marunchak. – Vinnipeg: Ukrai'ns'ka vil'na akademija nauk v Kanadi, 1991. – 512 s.
7. Marunchak M. Studii' do istorii' ukrai'nciv Kanady / M. Marunchak. – Kanada, 1968–1969. – T.III. – 443 s.
8. Savchuk S., Mulyk Ju. Istorija Ukrai'ns'koi' Greko–pravoslavnoi' Cerkvy v Kanadi. T.2. Period vidrodzhennja idei' isnuvannja ukrai'ns'kyh greko–pravoslavnyh cerkov v Kanadi. – Vinnipeg: Ellezija, 1985. – 784 s.
9. Svoboda. – Dzherzi Siti, 1917. – Ch.154. – S.3.
10. Svoboda. – Dzherzi Siti, 1918. – Ch.1. – S.2.
11. Svoboda. – Dzherzi Siti, 1918. – Ch.7. – S.2.
12. Svoboda. – Dzherzi Siti, 1918. – Ch.10. – S.5.
13. Slyvka Ju. Suspil'no–polityчне zhyttja ukrai'nciv Kanady v dzerkali zahidnoukrai'ns'koi' presy 20–30–ti roky // Ukrai'ns'ka emigracija: istorija i suchasnist' / Ju. Slyvka. – L'viv, 1992. – S.140–153.
14. Trohym N. Presa ukrai'ns'koi' emigracii' 20–30–h rr. ХХ st. Na amerykans'komu kontynenti: osoblyvosti predmeta doslidzhennja / N. Trohym // Tele– ta radiozhurnalistyka. – 2010. – Vyp.9. – Ch.1. – 250 s.
15. Ukrai'ns'kyj Golos. – Vinnipeg, 1917. – Ch.26. – S.10.
16. Ukrai'ns'kyj Golos. – Vinnipeg, 1917. – Ch.47. – S.6.
17. Ukrai'ns'kyj Golos. – Vinnipeg, 1917. – Ch.48. – S.1.
18. Ukrai'ns'ki Robitnychi Visti. – Vinnipeg, 1920. – Ch.7. – S.3.
19. Ukrai'ns'ki Robitnychi Visti. – Vinnipeg, 1920. – Ch.9. – S.1.
20. Figus–Ral'ko A. Ukrai'ns'ka Kanada / A. Figus–Ral'ko. – Vinnipeg, 2003. – 184 s.

Teleguz I. O., candidate of historical sciences, docent, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), irina_teleguz@ukr.net

Mehei A. V., student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), anastasiamegei@ukr.net

Ukrainians during the First World War and the Ukrainian Revolution on the pages of the diaspora periodicals of Canada and the United States

In this article we explore the role of periodicals in the socio-cultural and national-political life of the Ukrainian emigrants. We focus on the research of activity of «Canadian Farmer» and «Freedom» during the First World War and The Ukrainian Revolution 1917–1921. Attention is focused on the opening of contents of the published materials. We traces the attitude of the Ukrainian community of the United States and Canada to events on the territory of Ukraine.

Keywords: Canada, USA, Ukrainian diaspora, Ukrainian press, Ukrainian revolution.

* * *

УДК 327–055.1(437.1)+94(437.1)

Варгатюк С. В.,

кандидат історичних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин факультету
журналістики та міжнародних відносин, Київський
національний університет культури і мистецтв
(Україна, Київ), Liana.V@i.ua

ДЕМБЛІНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТИЧНОЇ МІСІЇ З УРАДОВЦЯМИ Речі посполитої Ю. Пілсудського

Вивчена діяльність українських дипломатів часів Директорії УНР у польському місті Демблін відносно налагодження приязних стосунків з Польщею.

Ключові слова: дипломатична місія, переговори, зовнішня політика, справа Галичини.

Оновлений український політичний провід з Семеном Петлюрою на чолі вважав, що без допомоги Заходу Україна не втримається проти переважаючих сил Радянської Росії. З такої нагоди один з голів Ради Народних Міністрів доби Директорії УНР І. Мазепа писав: «Підеш за Антантою – згубиш і решту довір'я народних мас та армії та станеш жертвою імперіалізму держав Антанти та російських «білих армій», підеш за російськими більшовиками – втрадиш найсвідомішу частину війська, а проте все одно опинишся під владою московських комісарів» [8, с. 84]. Другим важливим фактором зміни зовнішньополітичного курсу.

Директорії УНР був VI з'їзд УСДРП. Офіційно партійний форум засудив наміри Антанти окупувати Україну. Але група делегатів з Катеринослава, де проходила лінія фронту з Червоною армією, у приватній розмові з В. Винниченком зміцнили в ньому опір проти впливів з боку боротьбистів щодо впровадження в Україні диктатури пролетаріату й союзу з Радянською Росією.

Але на перешкоді порозуміння Директорії з Антантою стояла тверда позиція французького уряду. Це, по-перше, негативне сприйняття офіційним Парижем укладання Україною угоди з центральними державами на переговорах у Бресті, по-друге, це намагання французького прем'єра Ж. Клемансо створити умови відродження Великої Польщі за рахунок включення до її складу значної частини етнічних українських земель.

Таке новоутворення розглядалося як складова частина антибільшовицької Малої Антанти або ж санітарного кордону навколо РСФРР. А французький міністр закордонних справ С. Пішон, перебуваючи під певним впливом російських імперських кіл [3, с. 1], висловлювався за відбудову «єдиної та неподільної» Росії, до якої мала також увійти Україна [14, арк. 41].

Саме тому з обранням на посаду голови Директорії УНР С. Петлюри курс на досягнення порозуміння з Польщею став основою зовнішньополітичної доктрини українського політичного проводу [18, с. 11].

У липні 1919 року С. Петлюра погоджується на загарбання поляками Галичини, Холмщини та Волині. Він лише просить Ю. Пілсудського, щоб польська армія не посувалася на схід і повідомляє, що «...серед українського суспільства почав ширитися настрій про необхідність порозуміння з Польщею. Цей настрій і це пересвідчення уряд УНР взяв у свої руки...» [11, с. 204].

Але не благаючи голови Директорії УНР зупинили польські війська перед Збручем. Ю. Пілсудському було вигідно, щоб українська армія знаходилася на Поділлі, виконуючи роль збройної перешкоди між поляками та Червоною армією [5, с. 12].

Щодо ставлення Польщі до Директорії УНР, то сам Ю. Пілсудський вважав за вигідніше мати союз з Нестором Махном, ніж з головним отаманом військ УНР. Н. Махно відмовився від такого союзу. Тому Ю. Пілсудському не залишалося нічого іншого, як зробити своїм контрагентом С. Петлюру [18, с. 12].

До складу української місії до Польщі, крім дипломатів В. Прокоповича та О. Карпинського, входив полковник К. Павлюк. По закінченні переговорів він залишився у Варшаві і, як оповідає О. Доценко в своїм «Літописі української революції...», «щось там робив на власну руку» [5, с. 90]. Але навряд чи він діяв самостійно. В липні 1919 року К. Павлюк прибув до Кам'янця. Голова ради міністрів українського уряду часів Директорії УНР І. Мазепа пише, що про його приїзд він довідався 27 липня 1919 року від заступника голова ради міністрів А. Лівницького. Той заявив І. Мазепі, що К. Павлюк приїхав з дорученням від Ю. Пілсудського, який «стоїть за Україну», погоджується на оборонний союз проти російських добровольців і дає для боротьби з ними 2 дивізії з українських полонених. Гарантією майбутньої угоди мав бути лист С. Петлюри до Ю. Пілсудського [7, с. 60].

Як пізніше стало відомо, К. Павлюка знали ще з 1917 року. За часів Центральної Ради він служив у лісовому департаменті генерального секретаріату земельних справ і брав участь в організації «Вільного козацтва». Тепер, приїхавши до Кам'янця, К. Павлюк заявив українському міністру МЗС Б. Мартосу, що він не Павлюк, а Закшевський, і не українець, а поляк [7, с. 60]. Виходить, що Б. Мартос і А. Лівницький знали, хто такий К. Павлюк насправді.

І. Мазепа пише, що «невідомо, з якою саме відповіддю повернувся тоді К. Павлюк до Варшави. Але незабаром туди виїхала місія дипломата П. Пилипчука, який мав передати листа С. Петлюри. А Лівницький домагався, щоб до складу цієї місії ввійшов також К. Павлюк. Б. Мартос і деякі інші члени уряду були проти цього. Але П. Пилипчук все ж таки виїхав з місією, до якої, крім В. Тулюпи й полковника А. Липицького,